

La teulada destrossada d'un pàrquing de la Bisbal després

Tement més

Ajudes per a la Bisbal per la ter

Entrevista Albert Serra

Director de cinema

“El bon gust
s’ha perdut
amb la
televisió, el
videoclip i
les sèries”

CULTURA I ESPECTACLES. Planes 20 i 21

Cultura i Espectacles

Entrevista **Albert Serra** El cineasta banyolí estrena 'Pacifiction'

“El cinema té futur si es fa sense concessions”

Imma Merino
BARCELONA

Pacifiction, la nova pel·lícula d'Albert Serra, es projectarà avui a la seu a Barcelona de la Filmoteca de Catalunya un dia abans de la seva estrena en sales a l'Estat espanyol. Rodada a Tahiti amb el protagonisme absolut de Benoît Magimel interpretant-hi un alt comissari de la República Francesa que tant encarna el cinisme de la política com la seva decadència o impotència, va tenir una acollida excepcional en l'últim festival de Canes, on bona part de la crítica hi va reconèixer la singularitat i audàcia d'un cineasta encara capaç d'aportar imatges sorprenents, belles i desconcertants. Com a punt de partida per a l'entrevista, vaig comentar a Serra que, en l'últim número de la revista *Cahiers du cinéma*, havia llegit un text molt interessant que recull una sèrie de consideracions seves sobre Pasolini i Fassbinder. Comença afirmant que, sent molt allunyats en un aspecte formal, el punt on es troben constitueix allò que li resulta més interessant de tots dos cineastes: “Volien posar la vida a l'interior de les seves imatges, fos quin fos el preu a pagar.”

Pot semblar una obvietat preguntar-li si s'hi reconeix o si comparteix aquest propòsit?
Crec que les meves pel·lícules mostren que és així. Sempre he pensat que quan la vida interfereix en el cinema el fa més divertit i també més complex. Per tant, és clar que és allò que bus-

co. Potser també podria dir-ho a la inversa: mentre fem cinema, la vida se'ns fa més divertida i complexa. Per aconseguir aquesta interferència cal una manera de treballar oberta. No dic que no sigui possible que entri la vida en una manera de fer cinema més clàssica, però tal com jo rodo em resulta pràctic. El treball que faig amb els actors introdueix la vida d'una manera salvatge i descontrolada, cosa que contrasta amb l'extrem formalisme, fins a l'abstracció, a la qual sotmeto les imatges en el procés de muntatge. Aquesta tensió és allò que m'interessa.

Com és aquest treball amb els actors?

Es tracta de forçar-los perquè s'alliberin del pudor. A vegades això ho aconseguixo a través de la incommuniació i així, doncs, sense dir-los gaire res, sense que sàpiguen ben bé que fan. Aquest desconcert, que trenca amb els codis professionals encara que hi hagi actors que ho siguin, crea situacions interessants. A vegades poden derivar cap a un costat lúdic. Però també cap a un costat més tens, més violent. A mi el que em funciona és que se sentin vulnerables. Res de complicats, ni de correccions morals (cosa que acabarà fent impossible la ficció) en el tracte amb els actors. Tot serà millor quan més se sentin abandonats, poc estimats, i no sàpiguen què fan. Allò que facin els actors ha d'estar fora del seu control. També fora del control del director. En certa manera, com a la vida, que, per molt que ens ho pen-

sem, no controlem.

Tanmateix, pel que explica, exerceix un control absolut a través del muntatge.

Insisteixo que si em puc permetre el luxe de ser formalista és perquè treballo amb un material imprevisible lligat als cosos, els humors, la fragilitat, la inspiració dels actors: de fet, en un moment de la seva vida en què entren en un món de fantasia.

A mesura que ha anat fent pel·lícules, ha anat incorporant actors professionals. Aquests no oposen resistència a la seva metodologia? No són menys 'manipulables'?

No hi ha gaire diferència. També és cert que els actors professionals amb els quals he treballat són especials. Jean-Pierre Léaud i Benoît Magimel, per exemple, no són actors convencionals: són arriscats, també a la vida. Fins diria que aquesta mena d'actors professionals encara s'abandonen més perquè s'adonen que poden confiar en un director com jo. Ho dic en el sentit que saben que en sortirà una pel·lícula artística i això els interessa. És clar que tothom vol fer diners i aquests actors cobren, però també els atrau col·laborar en un objecte artístic. Això és el que importa.

Parlant d'una altra manera del tema del control, el protagonista de la pel·lícula se suposa que és un home amb poder i que, per tant, controla una situació que, de fet, potser se li escapa. On és el poder? Qui controla?
Aquest, certament, és un tema

de *Pacifiction*. Com a representant de l'Estat (francès) l'alt comissari que interpreta Magimel fa veure que ho controla tot, però és possible que no controli res. De fet, s'adona d'això, però continua representant que controla. És propi del poder polític crear una sensació de seguretat i, per tant, de control. Quan representants de la població local el van a veure i li exposen la seva preocupació per la reactivació de proves nuclears a l'illa, ell vol calmar-los dient que no passa res, però tampoc no sap què passa i ho dissimula amb cinisme: fa veure que l'interessa el que diuen, però l'importa? En tot cas, cada cop és més evident que la política té menys poder i que aquest és invisible: tots aquells que manegen l'economia, que va creant desigualtats que, si originen revoltes, els governants, això sí, reprimeixen per mantenir l'ordre. També hi ha la idea que el control s'exerceix a través de les dades digitals, i és així que d'una manera diferent a la política clàssica. De totes maneres, a la pel·lícula el suposat poder a l'ombra s'hi fa present d'una manera absurda. No se n'ha parlat gaire dels seus elements humorístics. Qui és aquest almirall que suposadament controla una flota de submarins nuclears? És increïble. Aquest almirall que fa orgies amb mariners borratxos és la representació del control dels militars? És inversemblant. Això no és possible, però la pel·lícula ho fa possible. Per la manera d'actuar dels actors, t'ho acabes creient. La pel·lícula mateixa és una representació del poder del cinema sobre els espec-

Albert Serra, durant el rodatge a Tahiti de 'Pacifiction' ■ MONTSE TRIOLA

tadors. Amb això també vull dir que puc inspirar-me en el ma-estar del món real, amb les seves podridures, però no faig cinema realista: sempre és una fantasia.

Ens hem de prendre seriosament allò que, fent un soliloqui mentre Lluís Serrat s'adorm al seu costat, diu l'alt comissari De Roller: "La política és com una discoteca: persones que no es miren en l'obscuritat."

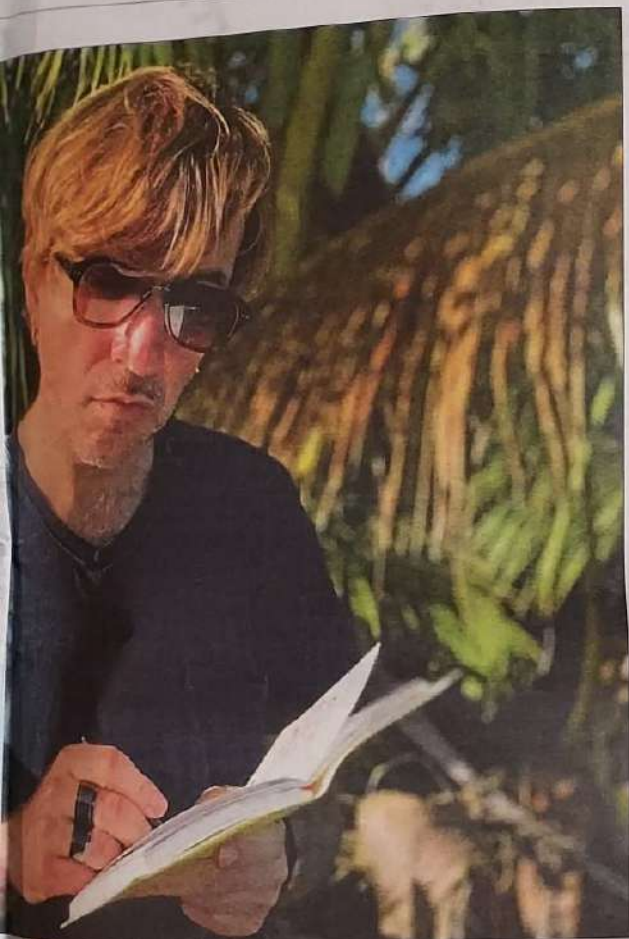
L'únic seriós és la filosofia artística de la pel·lícula. Com hem dit, s'hi fa present la decadència de la política a través d'un personatge que, per més que continuï representant, s'adona que no forma part de cap poder real. Però, com et pots prendre seriosament que un alt comissari passi el temps en una discoteca de mala mort? I que faci reflexions transcendentals mentre en Sanchini (Lluís Serrat) s'adorm? Hi ha també el tema del casino de luxe pel qual, com a negoci colonialista, sembla que De Roller ha de fer gestions,

L'APUNT Commemoracions incompletes

Eva Vázquez

L'anunci de les commemoracions culturals per al 2023 ha aixecat controvèrsia per algunes absències clamoroses. Confiar el record a les institucions comporta aquests disgustos, encara que és bastant inexplicable que el govern hagi prescindit fins i tot d'"un dels seus", Josep Pous i Pagès, i just quan la pèrdua de la seva primera i tenaç experta, M. Àngels Bosch, n'hi hauria ha-

gut de fer memòria. L'omissió comesa en el cas d'Albert Ràfols Casamada (i de la seva dona, Maria Girona, també nascuda el 1923) és més feridora, però més aviat conseqüent amb la ganduleria amb què ja es va deixar perdre el seu arxiu, liquidat a la vista de tothom en un mercat de vell. Com en temps de misèria, haurem de continuar celebrant-los en la intimitat.

com si fos una de les seves missions. Això s'oposa al poder de l'Església local, que no vol el casino. I és així que un casino representa el summum de l'al·liberament, cosa que és absurda, que fa riure. Hi ha molt d'humor.

D'altra banda, com a expressió de la voluntat artística, hi ha imatges molt belles en tensió amb la podridura, la corrupció, la cobdícia com una propagació del mal.

A més del fet que per crear un món de ficció m'agrada rodar lluny de casa, i aquesta vegada ho hem fet més que mai, vaig pensar en un lloc de la Polinèsia perquè encarna la idea del paradís, que sempre és una ficció. I sí, creant una tensió entre la bellesa del lloc i tot un món de conspiracions i de relacions de poder ambigües sense que quedi clar qui són els opressors i qui són els oprimits, és allò de jugar amb la idea de mostrar què amaga el paradís: posem-hi que un infern.

D'aquí la sensació que, seguint el protagonista, fem una immersió en un malson.

Això també té a veure amb la pèrdua de control. De Roller va sentint-se perdut. Com també vull que l'espectador se senti perdut, atrapat en unes imatges on, sense saber gaire què passa en aquell món, es dilueixen les referències espacials i temporals.

Retornant al text amb les seves reflexions sobre Pasolini i Fassbinder, també comenta que comparteixen la idea que allò polític (com tots els drames de la humanitat) passa per l'íntim. Allò que passa, però, és que ja no sabem quin és el poder de la política i tampoc què és la intimitat, en la mesura que s'exhibeix tant. De fet, tampoc no sabem si pròpiament s'exhibeix l'íntim o si se'n fa una representació. Tot es difumina en la incertesa.

De Pasolini i Fassbinder diu que l'íntim travessa el seu cinema

El bon gust s'ha anat perdent amb la televisió, amb les imatges de videoclips, amb les sèries

d'una manera profunda i perillosa, de manera que, com a la vida, s'arriscaven i s'exposaven amb cada pel·lícula. Hi afegeix que ara no hi ha cineastes que morin assassinats o víctimes d'addiccions: "Ningú no està disposat a una tensió tan gran que posi la vida o la carrera en perill."

Els eren molt extrems. Però n'hi ha alguns, encara que pocs, que ens arrisquem. El risc hi és quan fas pel·lícules sense cap concessió. Amb la màxima exigència i coherència artístiques. De moment me'n surto, però no és evident que això acabi bé.

De fet, diu que potser el seu principal mèrit és trobar recursos per fer el cinema que fa.

S'ha de tenir present una cosa: no tots els productors són persones que només pensin a fer diners. Per trobar-ne que no ho són, tu mateix has d'estar disposat a fer un cinema sense concessions. En pots trobar molts si vols agradar i ser comercial. Si vols fer una altra cosa no en trobaràs tants, però hi són: estan disposats a fer possible un cinema que sigui una obra artística. Els he anat trobant en diferents països, que a la vegada tenen una administració pública que dona prou suport a un cinema de qualitat artística. Si fos per l'ICEC i la ICAA no faria gaire res. *Pacifiction* té una part molt important de producció francesa i una participació d'una productora alemanya i una altra de portuguesa. Tots els productors m'han deixat fer la pel·lícula amb una llibertat total i amb el meu equip de tècnics: quasi tot ho fem entre tres o quatre amics. Accepten aquesta condició perquè tenen confiança en mi i saben que he de tenir aquesta llibertat per fer una pel·lícula de la qual estiguin orgullosos perquè, precisament, estarà feta

sense cap concessió, amb un rigor extrem que fa que no sigui com la majoria de les altres.

No pensa que pugui fer alguna concessió, ni que sigui inconscientment?

Sincerament, no ho crec. Perquè el meu inconscient ha de voler que faci una concessió per arribar suposadament a més gent de la disposada a veure el meu cinema? El que admeto és que em pugui equivocar en alguna decisió o que la pel·lícula encara podria ser millor: això, de fet, m'estimula a fer-ho més bé. També em puc equivocar pel que fa a l'elecció d'actors, tot i que ho procuro esmenar en el muntatge, si no és que me n'adono durant el rodatge: em va passar el primer dia amb la que havia de ser l'actriu protagonista de *Pacifiction*, de manera que en vaig prescindir immediatament, cosa que va fer que renunciés a algunes idees inicials. Però no importa: la pel·lícula va prendre un altre rumb. El guió per mi només és un punt de partida perquè, com deia abans, la vida s'introdueix en les imatges, compresos els errors i tota mena de circumstàncies, com ara que la pandèmia no només va endarrerir el rodatge, sinó que va alterar-se per uns quants positius de covid. De la mateixa manera que, com que rodem molt i amb tres càmeres, tenim molt de material per triar: la pel·lícula es fa amb les imatges més bones i això fa que descarti línies argumentals. Sempre s'ha de donar el millor que tenim.

Com que em va interessar molt i vaig pensar que em podria servir com a fil conductor de l'entrevista, torno al text sobre Pasolini i Fassbinder: li agrada que fossin cineastes populars, quasi 'mainstream', i a la vegada dins de l'"underground". Això sempre ha sigut rar, però m'atreveiria a dir que ara és quasi impossible. No només això. Antonioni i Bergman no eren "underground", però sí directors intel·lectuals i artístics que feien pel·lícules que es projectaven en grans sales. Vull dir que cada cop hi ha una dissociació més gran entre el "cinema artístic", que s'exhibeix en festivals i en petites sales, i el "cinema mainstream", que, més que en les grans sales en extinció, es consumeix a través de les pla-

taformes. Aquestes, de fet, substitueixen el cinema per les sèries. En fi, s'ha convertit en un personatge força popular a través dels mitjans de comunicació, almenys en el nostre país, però molts el critiquen sense haver-ne vist cap pel·lícula.

Això per mi no té cap mena d'importància.

No en dubto, però amb aquesta paradoxa volia exposar que hi ha un cinema (si no és tot el cinema) que no arriba a la majoria, que fins i tot el rebutja d'entrada.

Això fa molt de temps que passa. És evident que el bon gust s'ha anat perdent amb la televisió, amb les imatges de videoclip, amb les sèries. Parles d'Antonioni i de Bergman, però la voluntat artística també hi és en cineastes clàssics i en els de la *nouvelle vague*, que van ser força populars. Jo, tanmateix, soc optimista. Sí, hi ha les plataformes per deu euros. D'aquí, el cinema, encara que sigui un reducte i potser per això mateix, pot i ha de ser un territori més lliure artísticament. Encara hi ha gent que no se n'adona i que volen fer pel·lícules comercials sense futur. Però a Canes em vaig trobar amb exhibidors que em van dir que la meua pel·lícula és una esperança per al cinema. On no hi ha esperança és en pel·lícules que no s'arrisquin en res per ser inútilment comercials.

Encara una altra qüestió a propòsit de Pasolini i Fassbinder. Pel que fa al primer comenta que, tot i la seva crueltat, mostra generositat i respecte vers l'humà. Respecte al segon, apunta un menyspreu vers la humanitat posant-hi l'interès al centre de tot: la llei del més fort que tant s'imposa en l'economia com en el disseny. Generositat contra egoisme, respecte contra menyspreu. Pensant en la trajectòria des d'"Honor de cavalleria" fins a "Pacifiction", diria que va decantant-se cap a la "moral" de Fassbinder. Això fa temps que m'ho dius. No ho sé. Potser sí, però no soc jo qui ho ha de dir.

La pròxima pel·lícula anirà de toros...

No, anirà de toreros. Encara no sé que serà, però segur que serà sorprenent.